

УДК 339.178.3

Голомб В.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Запорізької державної інженерної академії

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ

ANALYSIS OF TRENDS OF GLOBAL FACTORING MARKET DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено динаміку та структуру обсягів світового ринку факторингових послуг. Проаналізовано приріст обсягів факторингових операцій за регіонами: Африка, Азія та Океанія, Європа, Близький Схід, Північна та Південна Америка. Автором розглянуто особливості розвитку факторингу в європейських країнах.

Ключові слова: розвиток факторингу, факторингові послуги, факторингові операції.

АННОТАЦІЯ

В статье исследована динамика и структура объемов мирового рынка факторинговых услуг. Проанализирован прирост объемов факторинговых операций по регионам: Африка, Азия и Океания, Европа, Ближний Восток, Северная и Южная Америка. Автором рассмотрены особенности развития факторинга в европейских странах.

Ключевые слова: развитие факторинга, факторинговые услуги, факторинговые операции.

ANNOTATION

The article investigates the dynamics and structure of global market factoring turnover. The growth of factoring services by regions are analyzed: Africa, Asia and Oceania, Europe, Middle East, North and South America. The author considers the features of factoring development in European countries.

Keywords: factoring development, factoring services, factoring operations.

Постановка проблеми. Перед українською економікою зараз гостро стоїть проблема виходу на міжнародні ринки, активно розвивається зовнішня торгівля, і, безумовно, в даній ситуації необхідні фінансові інструменти, здатні в повній мірі задовольняти фінансові та управлінські потреби учасників зовнішньоекономічної діяльності, і, адаптовані до практики зарубіжних країн – торгових партнерів нашої країни. В даний час одним з подібних інструментів є факторинг. Факторингові операції все частіше використовують компанії для фінансування своєї діяльності та поповнення оборотного капіталу. Особливо часто цей фінансовий інструмент є затребуваним у періоди криз, коли підприємства перебувають у скрутному фінансовому становищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням тенденцій розвитку світового ринку факторингових послуг присвячені наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Ф. Андрійчука, В. Вергуна, І. Манаєнка, В. П'ятанової, Н. Левченко, О. Ступницького, І. Фаріновича, Е. Доллан, Ж. Перар, Р. Коттер, Р. Кембелл.

Формулювання цілей статті. Метою статті – дослідити тенденції світового ринку факторин-

гових послуг та з'ясувати особливості їх розвитку в деяких європейських країнах.

Виклад основного матеріалу. Факторингові послуги є широко представленим інструментом економічних відносин у ринковій інфраструктурі розвинутих країн. На міжнародному рівні регулювання факторингових послуг відбувається на основі Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг, укладеної 28 травня 1988 року в м. Оттаві (Канада).

31 січня 2002 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію № 56/81 про регулювання переуступки дебіторської заборгованості в міжнародній торгівлі. Діяльність в рамках міжнародного факторингу також регулюється «Правилами міжнародної факторингової діяльності» (GRIF – General Rules for International Factoring), які прийняті членами міжнародних факторингових асоціацій International Factors Group S.C. (IFG) та Factors Chain International (FCI) [1, с. 240].

У 2001 р. створена East European Factoring Association (EEFA) – Східноєвропейська факторингова асоціація, в цілях стимулювання розвитку факторингу на території регіону і забезпечення інтересів східноєвропейських факторингових компаній [1, с. 241].

Станом на 2016 рік у світі працює більше 8 000 компаній, які надають факторингові послуги. При цьому, у щорічному звіті Міжнародної факторингової асоціації Factors Chain International зазначається, що обсяг факторингових послуг у 2016 році у всьому світі склав 2,4 трильйонів євро [2]. І ця цифра залишається майже не змінною останні три роки (рис. 1).

Обсяг факторингових послуг у 2016 році фактично залишився на рівні 2014 року. Те ж саме можна сказати і про структуру, яка також залишилася незмінною. Так, близько 80% – це внутрішній факторинг, а 20% – міжнародний. Це зумовлено тим, що практика використання міжнародного факторингу є досить незначною, але він активно розвивається.

Дані табл. 2 свідчать, що темпи росту європейського ринку факторингових операцій поступово скорочуються. Так, обсяг здійснених факторингових операцій в 2016 зріс порівняно з 2015 роком на 2%, тоді як приріст у 2011 порівняно з 2010 склав 17%.

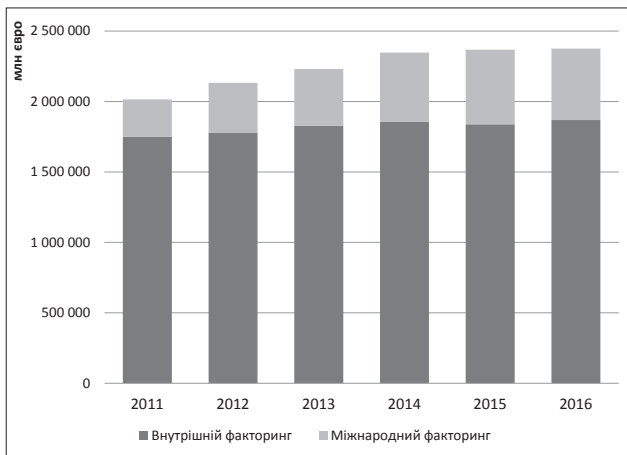

Рис. 1. Динаміка та структура обсягів факторингових операцій протягом 2011–2016 рр. [2]

Необхідно відмітити, що приріст обсягів факторингових операцій у Північній та Південній Америці суттєво відрізняється. Так, у Північній Америці спостерігається негативний приріст у 2012, 2015 та 2016 роках. У той же час скорочення обсягів факторингових операцій у Південній Америці зафіксовано лише у 2015 році, а 2016 рік продемонстрував стрімке зростання таких операцій на 20%.

Ринок факторингових послуг в країнах Азії та Океанії показує стійку тенденцію до скорочення. У країнах Африки, незважаючи на те, що 2011 року проти 2010-го приріст обсягів факторингових операцій становив 39%, починаючи із 2013 року приріст є від'ємним. І в 2016 році динаміка стала знову позитивною – 9% порівняно з 2015 роком.

Ринок факторингових операцій країн Близького Сходу останні роки показує тенденцію до скорочення. Незважаючи на те, що у 2014 році спостерігалось різке його розширення на 70% порівняно з попереднім роком.

Аналізуючи світовий ринок факторингових операцій, доцільно охарактеризувати обсяги функціонування ринку факторингових операцій у регіональному розрізі. На рисунку 2 видно, що, незважаючи на загальне скорочення обсягів факторингових послуг, Європа є основним гравцем світового ринку факторингових послуг, частка якої займає 67% світового ринку. Цьому сприяли зародження даної послуги саме у Європі, а також те, що даний регіон три-

валий час утримує світове лідерство за розвитком фінансового ринку.

На другому місці (23 %) перебуває Азія, яка динамічно завойовує стійкі позиції на цьому ринку протягом останніх років. Частка Америки з обсягу наданих факторингових послуг у світі становить 8%. Незначні позиції займають Африка (0,86%) та країни Близького Сходу (0,32%) [2].

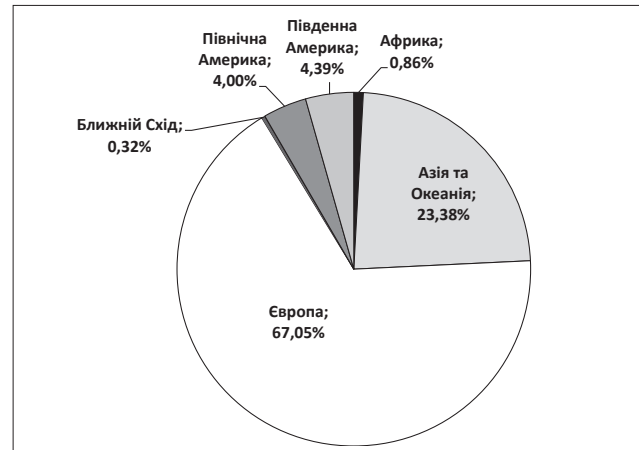

Рис. 2. Світовий ринок факторингових послуг у 2016 році: регіональний розріз [2]

Серед країн Азії та Океанії, які входять в п'ятірку лідерів по факторингових оборотах, можна виділити Китай, Японію, Тайвань, Австралію та Гонконг. В Америці факторинговий оборот припадає на США, Бразилію, Чилі та Мексику. В Африці – це Південно-Африканська-Республіка та Марокко.

28 країн Європейського союзу у 2016 році здійснили факторингових операцій на суму 1,5 трильйонів євро [3]. Найбільш важливими гравцями на європейському ринку факторингу є Великобританія (327 млрд євро), Франція (268 млрд євро), Німеччина (219 млрд євро), Італія (209 млрд євро) та Іспанія (131 млрд євро) (рис. 3) [3].

Таку значну долю на Великобританії на європейському ринку факторингових послуг можна пояснити тим, що вони з'явилися тут ще у XVII столітті. Започаткував операції факторингу в країні Будинок факторів (House of Factors). Перед фактором, який володів знаннями щодо тенденцій розвитку товарного ринку, знав за-

Таблиця

Приріст обсягів факторингових операцій за регіонами протягом 2011–2016 рр. у співвідношенні до попереднього року, % [2]

Регіон	Роки					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Африка	39%	2%	-3%	-9%	-11%	9%
Азія та Океанія	42%	10%	3%	2%	-8%	-7%
Європа	17%	7%	4%	8%	6%	2%
Ближній Схід	-8%	24%	6%	70%	-6%	-6%
Північна Америка	12%	-23%	6%	16%	-3%	-5%
Південна Америка	12%	6%	0%	2%	-16%	20%

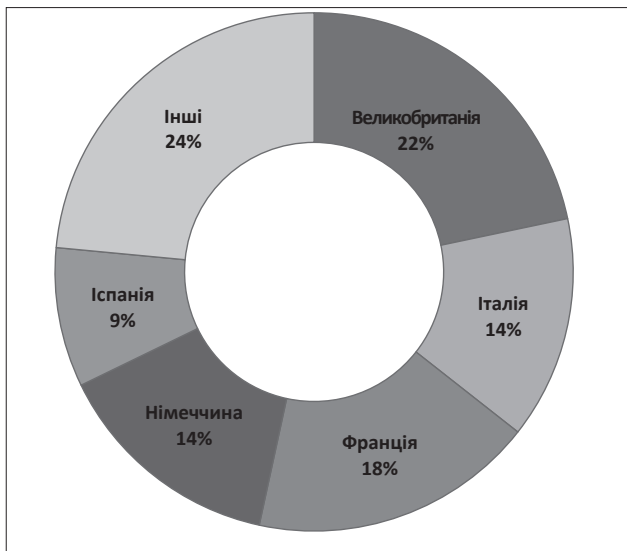

Рис. 3. Географічна структура ринку факторингу в ЄС станом на 2016 р. [3]

кони та торгові звичаї країни, висувалося завдання пошуку надійних покупців, зберігання та збуту товару, а також наступної інкасації торгової виручки. У Великобританії першу факторингову компанію було відкрито у 1960 році. На сьогодні факторингові компанії не обслуговують виробничі компанії, компанії сфери послуг та оптово-роздрібною торгівлі [4].

На факторинговому ринку Німеччини кількість факторингових компаній зменшується з кожним роком. Регулювання факторингових операцій покладено на Федеральне управління з фінансового нагляду Німеччини. Левова частка факторингового бізнесу, майже 90% сконцентровано в руках 24 факторів. Така консолідація ринку зумовлена зростанням конкуренції як серед самих факторів, так і з боку їх непрямих конкурентів (приватних, державних, ощадних банків, а також інших постачальників фінансових послуг).

Незважаючи на скорочення кількості факторингових компаній обсяги німецького ринку факторингу постійно зростають. Найбільшими споживачами факторингових послуг є підприємства торгівлі, з виробництва металопродукції та машин, сфери послуг, автомобілебудівної галузі, харчової промисловості, електроніки, хімічної промисловості.

Характерною особливістю діяльності німецьких факторів є ранжування клієнтів за обсягами річного обороту та концентрація на певному сегменті. Так, половина обороту німецьких факторингових компаній припадає на підприємства малого та середнього бізнесу з річним оборотом до 10 млн. євро, які становлять близько 90% споживачів факторингових послуг.

Особливістю факторингових компаній Франції є те, що вони мають статус кредитних установ (навіть якщо вони не приймають депозити), що обумовлює дотримання ними нормативів,

встановлених для банків щодо коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності.

Факторинг у Франції являє собою друге найбільше після овердрафту джерело короткострокового фінансування бізнесу. Незважаючи на те, що лише 3% малих та середніх підприємств користувалися послугами факторингових провайдерів, кількість споживачів факторингу в 2014 р. склала понад 40 тис., включаючи великі корпорації.

Серед основних правових обмежень та переваг для факторингової індустрії у Франції можна назвати:

- жорстке пруденційне регулювання, але дуже низький рівень ризику;
- високостабільний рівень конкуренції в межах Франції;
- спотворення конкуренції між французькими та європейськими факторинговими компаніями, діяльність яких слабше або зовсім не регулюється;
- унікальний податковий режим, який пропонує вибір варіанта представлення всіх зборів і комісій з ПДВ.

Незважаючи на те, що нині польський факторинг перебуває на ранній стадії зрілості, ринок факторингу Польщі є восьмим за величиною в Європі, і демонструє сталу тенденцію до зростання в останні декілька років. Факторинговою діяльністю на ринку Польщі займаються як небанківські установи, що спеціалізувалися виключно на наданні факторингових послуг, так і комерційні банки. Послугами факторів користуються підприємства всіх галузей економіки, при цьому, для багатьох з них факторинг є першим джерелом фінансування. Найчастіше факторинговими послугами користуються виробники продуктів харчування і напоїв, палива та енергетики, електроніки і побутової техніки, а також підприємства металургії.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши тенденції розвитку факторингу у світі, можна зробити висновок, що спостерігається позитивна динаміка нарощування обсягів факторингових операцій. На першому місці за обсягом факторингових послуг знаходиться Європейський регіон, на другому місці перебуває Азія, яка динамічно завойовує стійкі позиції на цьому ринку протягом останніх років. Частка Америки з обсягу наданих факторингових послуг у світі становить 8%. Незначні позиції займають Африка та країни Близького Сходу. Серед європейських країн можна виділити Великобританію, Францію, Німеччину, Італію та Іспанію.

У європейських країнах факторингом користуються малі та середні підприємства, оскільки великі підприємства мають переваги в управлінні дебіторською заборгованістю, у той час як малі підприємства можуть мати недостатньо коштів для утримання спеціалізованого кредитного менеджера.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрійчук Ф.Ю. Факторингові послуги: закордонний досвід і практика українських банків / Ф.Ю. Андрійчук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2010. – Вип. 93 (Ч II). – С. 239-245.
2. FCI Annual Review 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fci.nl/downloads/Annual%20Review%20%202017.pdf>
3. Factoring turnover in EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://euf.eu.com/facts-and-figures/factoring-turnover-in-eu.html>
4. Манаєнко І. М. Розвиток міжнародного факторингу в контексті постіндустріалізації світової економіки / І.М. Манаєнко // Зб. наук. пр. Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" – 2017. – № 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/viewFile/108759/103702>
5. Фарінович І.В. Світові та вітчизняні тенденції розвитку ринку факторингових послуг / І.В. Фарінович // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 171-179. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_767_26